

Project

Renovatie Apollo House en Tripolisgebouw Amsterdam

Fokkema & Partners en moriko kira architect

Heeft een kantoorgebouw het eeuwige leven? Het antwoord hierop zou negatief kunnen zijn: opdrachtgevers kiezen liever voor nieuwbouw en sommige zullen nooit meer worden verhuurd. Omdat de opvattingen over esthetiek en over de ideale omgeving voor (kennis)werken wisselen door de jaren heen, dienen kantoren allerlei werkconcepten in zich op te kunnen nemen. Twee recente renovaties laten zien dat een eigentijdse werkomgeving wel degelijk in een bestaand kantoorgebouw is te implementeren. In het Apollo House en in het Tripolisgebouw zijn bestaande kwaliteiten opnieuw zichtbaar gemaakt.

Auteur Dirk Baalman

Al toen rond 1990 Tripolis verrees en de voormalige Rijks Verzekeringsbank werd verbouwd, waren opvattingen over kantoorwerk en over installaties aan verandering onderhevig. Het voormalig NMB (nu ING)-kantoor aan de Amsterdamse Parnassusweg illustreerde dat de 'kantoortuin' had afgedaan. Het is in de jaren negentig verbouwd: de grote vloervelden die voor de open werkomgeving waren gemaakt, konden nu tot atria met een krans van werk-kamers worden verzaagd. Tegelijkertijd ontwierp die NMB met architect Ton Alberts het in tien torentjes gelede kantoor in Amsterdam-Zuidoost, waarin de antipode van de kantoortuin is gerealiseerd. Met herkenbare werkeenheden, in elke toren de trap centraal in plaats van de lift en met op de werkplek bedienbare installaties, kwam het ontwerp tegemoet aan nieuwe eisen van werken en samenwerken en van energiebewust bouwen. In het kantoor van nu is een mix van allerlei vroegere concepten terug te vinden: cellen, grotere werkeenheden, gedifferentieerde werkplekken en bovenal veel ruimte en faciliteiten voor communicatie en ontmoeting.

Kwaliteiten herstellen en toevoegen

Veranderende opvattingen laten gebouwen niet ongemoeid. Het Apollo House, de voormalige Rijks- en later Sociale Verzekeringsbank, is eind jaren dertig ontworpen door Dirk Roosenburg. In de jaren zestig kreeg de gevel een huid

van travertinplaten en in 1991 zijn alle kwaliteiten van een Roosenburg rigoureuus verwijderd: een heldere structuur, hoge ruimtes met goed licht, decoraties in overeenstemming met de ambtelijke hiërarchie en toepassingen van beeldende kunst, gerelateerd aan de functie van het gebouw. Het ringgebouw is gesloopt om een parkeerkelder te bouwen en vervolgens gereconstrueerd.

Advocatenbureau Allen & Overy zetelt nu in het Apollo House en vroeg Fokkema & Partners het qua functionaliteit gedateerde gebouw te revitaliseren. Het Japanse elektronica-bedrijf Nikon trok in een deel van het Tripolisgebouw en vroeg Moriko Kira dit geschikt te maken als werkomgeving. Voor beide verbouwingen was nu, twintig jaar later, de opgave vergelijkbaar: welke essenties van het oorspronkelijk

Welke toevoegingen faciliteren nieuw gebruik en versterken bestaande kwaliteiten?

gebouwconcept zijn te herstellen? Welke kwaliteiten zijn toe te voegen die het nieuwe gebruik faciliteren en tegelijk de oude kwaliteiten versterken? In beide gevallen moesten latere wijzigingen worden gesloopt, met belangrijke verschillen: een grofstoffelijke ingreep bij de intussen verpeste bank, naast een verfijnder opschonen van de aanslibbels in een overigens nog helder casco van het Tripolisgebouw.

Ruimte maken

De plafonds in de werk-kamers waren bij de verbouwing in 1991 ten behoeve van nieuwe installaties verlaagd van 4,5 meter naar 2,9 meter. Omdat de ramen wel 4,5 meter hoog zijn, ontstond een behoorlijke koof. Tijdens de renovatie bracht Fokkema & Partners een klimaatplafond aan op een hoogte van 4 meter. De gevel is aan de binnenzijde eveneens geactiveerd, door middel van warm- en koudwaterleidingen die zijn opgenomen in het stucwerk. Deze kunnen verwarmen en koelen, waardoor er in de kamers geen radiatoren of convectoren nodig zijn.

www.fokkema-partners.nl

Project Renovatie kantoren Amsterdam

Fokkema & Partners en moriko kira architect

Het bedrijfsrestaurant is ondergebracht in het souterrain, van waaruit de nieuwe serre gebruikers naar de binnentuin brengt.

Opdrachtgever Allen Overy LLP, Amsterdam
Ontwerp Fokkema & Partners Architecten, Delft
Projectarchitect Laura Atsma
Projectteam Marjan van Diepen, Saskia Roelofs, Marita Bijlsma, Pieterjan Corten, Vicky van der Pavert
Projectcoördinatie en bouw-management IPMMC, Utrecht
Adviseur constructie Adviesbureau Tielemans, Eindhoven
Adviseur bouw fysica W-E adviseurs, Utrecht
Adviseur installaties BerkhofBoerboom, Leusden
Aannemer Hurks Bouw Zuid, Eindhoven
Aannemer installaties Burgers Ergon, Rotterdam
Interieurbouwer Smeulders Interieurwerken, Nuenen
IHC Interior, Hardinxveld-Giessendam
Wanden Verwol projectafbouw, Opmeer
Deuren Brakel Interieurgroep, Hilversum
Plafonds Verwol projectafbouw, Opmeer
Verlichting Philips, Eindhoven / **Industriële licht**, Alblasterdam
Losse inrichting Gispén, Culemborg; Desque, Eindhoven
Vloerooppervlakte 17.000 m² / **Voorlopig ontwerp** juli 2010
Definitief ontwerp december 2010 / **Oplevering** april 2012

Kantoor Allen & Overy door Fokkema & Partners

Een grote kracht van Dirk Roosenburg is de situering van het Apollo House. Hij plaatste het hoofdvolume in de as van Zuideramstelkanaal en Gerrit van der Veenstraat, een hoofd-as in Plan Zuid. Het kantoorvolume is in twee delen (een breder en een smaller) gesplitst door een insnoering bij een beuk met schachten, trappen en liften. Het front, op de hoek, kreeg een driezijdige kop, die de drie hoofd-richtingen uit de situatie in zich opnam.

De reputatie van het Apollo House is niet merkbaar beïnvloed door de sloop en reconstructie van het ringgebouw of door de gevelwijziging van keramiek naar travertien, ondanks dat dit hier en daar nogal ongevoelig is uitgevoerd. Zo zijn de natuursteenplaten over de (ronde) ramen van de trappenhuis-beuk heen gezet. De kans om deze ramen terug te brengen en daarmee de kwaliteit van de verkeersruimtes op elke etage en in het hoofdtrappenhuis sterk te verbeteren, heeft Fokkema & Partners in deze renovatie gelukkig benut.

De plattegronden van Apollo House laten een grote gebouwdiepte zien, ongunstig voor de exploitatie. Daarom is nu de middelste gangentruwe gereserveerd voor onder meer nieuwe trappen tussen de etages, die de communi-

De nieuwe steektrappen in de achterbouw zijn zo geplaatst dat vanaf sommige punten tot wel vier etages zichtbaar zijn. Deze ingreep zorgt voor een verbinding en voor een zichtbare relatie tussen verdiepingen.

Project Renovatie kantoren Amsterdam

Fokkema & Partners en moriko kira architect

Talking to Van Eyck

Het ontwerp van Moriko Kira had als motto: Talking to Aldo van Eyck. Naar eigen zeggen begreep de architect de kracht van dit gebouw pas tot ze ermee werd geconfronteerd als ontwerper. Daarom voelde het ontwerpproces als een 'intieme conversatie' met Van Eyck. Het was niet gemakkelijk om zijn visie los te laten en standaard producten in te passen. Het bureau van Moriko Kira legden zich neer bij zijn logica.

www.morikokira.nl

catie tussen verschillende verdiepingen bevorderen. Van de dieptemaat van de vertrekken is de nieuwe gang afgesnoept.

De doorsnede toont een enorme verdiepingshoogte, die volledig is hersteld. Door toepassing van eilandplafonds zijn hinderlijke aansluitingen bij de vensters vermeden en is de daglichttoetreding maximaal. Door de nieuwe indeling en door de toepassing van glaspuien of open verbindingen tussen gang en vertrekken is de beleving van de ruimtes enorm verbeterd.

Conversation piece

Installaties zijn nagenoeg onzichtbaar: op het isolatiepakket aan de binnenzijde van de gevels is wandverwarming toegepast, die in combinatie met klimaatplafonds werkt met warmte- en koudeopslag. De focus op daglicht houdt de elektriciteitskosten en de opwarming door verlichting binnen de perken. Individueel bedienbare installaties dragen bij aan energiebesparing, maar regelen ook het

beschikingsrecht over het klimaat, een aspect dat in de kantoorruimte werd gemist. De machinekamer is weer teruggebracht naar de kelder, waar Roosenburg hem plande, een voorwaarde voor het transformeren van de bovenste verdieping tot de meest publieke ruimte van het kantoor. Hier bevinden zich de vergader- en congresruimtes, waar bezoekers vanuit de lobby direct heen worden geleid. Zo wordt het magnifieke uitzicht door de gebruikers ingezet als publieke kwaliteit en als 'conversation piece'.

De noodzakelijke ontmanteling bood Fokkema & Partners de vrijheid een eigen stijl te kiezen. Aankleding en inrichting zijn terughoudend, maar met kwaliteit uitgevoerd. Ruimte en licht zijn ingezet om de eenvoudige hoofdstructuur herkenbaar te houden. De nieuwe trappen zijn slim gepositioneerd en maken hier en daar de stalen schoren zichtbaar die Roosenburg in de verlaagde plafonds van de gangen had verstopt. In de betonnen kelder, waar het bedrijfsrestaurant is gesitueerd, zijn de schoren zelfs bepalend in de inrichting.

Als advocatenkantoor in de top van de markt vraagt Allen & Overy om enig cachet, maar de overdadige luxe die daar vaak mee gepaard gaat, is hier effectief vermeden door de focus op ruimte en licht.

Kantoor Nikon door moriko kira architect

Een kruis is de kern van ieder Tripolisgebouw. In het centrum daarvan bevindt zich een trappenhuis met bovenlicht, omringd door vier aediculae, bestaande uit twee ronde kolommen en een ligger. Per kantoor zijn drie van die kruisvormen te vinden. Deze zijn geschakeld aan een min of meer zeskantig koppeldeel, waarvan drie zijden aan een van de kruisvormen zijn verbonden. In dat zeskant bevinden zich de liften, een centraal trappenhuis, schachten

.....
Het interieur voor Allen & Overy vraagt om enig cachet, maar overdaad is door Fokkema & Partners effectief vermeden door de focus op ruimte en licht
.....

en sanitair. De configuratie van de plattegronden is typisch Van Eyck. Hij zorgt voor slimme doorzichten, altijd naar het licht dat in de trappenhuisen valt. Bovendien maken de plattegronden het mogelijk torengewijs of etagegewijs te verhuren; maximale flexibiliteit gaat samen met overzichtelijkheid en werkruimtes van herkenbare omvang. Ideaal voor het moderne kantoor met een divers aanbod van werkplekken, gemakkelijke communicatie op vloeren en tussen etages.

Ondanks het heldere concept is het interieur in de loop der tijd dichtgeslibd met wanden, kleuren en balies.

Opschonen was voor architect Moriko Kira noodzakelijk om de oorspronkelijke kwaliteiten zichtbaar te maken. Bovendien detailleerde en materialiseerde Van Eyck op een manier die niet veel ingrepen verdraagt. De aediculae zijn als schoonbeton uitgevoerd, met in cannelures mozaïektegeltjes in kleur. Wandpanelen zijn afgebiesd met blankhouten latten en voorzien van kleur in het patroon van een zandloper. Overal zijn de naden nadrukkelijk gedetailleerd en afgebiesd; geen materiaal of plaat die zomaar in een ander overloopt. Deze ambachtelijkheid overleeft de facility manager vaak niet.

Vrije ondersteuning

Bij de renovatie bleef de gevel onaangeroerd, aangezien de granieten borstweringen en irokohouten bekledingen na

twintig jaar nog in uitstekende staat verkeren. Alleen het interieur is aangepakt. De beelden op de website van de sloper tonen de helderheid van het lege casco. De ingrepen van Moriko Kira blijven daar altijd vrij van. De aediculae staan los van de nieuwe puien, die verdiepinghoog in glas zijn uitgevoerd. Het kleurenpalet dat is ontworpen voor dichte wanddelen, herinnert aan de subtiele grijzen die Van Eyck toepaste en voegt zich goed bij het exterieur. Naden en aansluitingen zijn niet meer zo nadrukkelijk gemaakt als Van Eyck dat deed, maar ondersteunen de vormen van de ruimtes en daarmee de structuur van het gebouw. Ook hier kozen de architecten voor dunne installaties en veel daglicht.

De ontwerpers slaagden erin het karakter van het plan van Aldo van Eyck afleesbaar te maken. Het verdwijnen van

Het bureau van Moriko Kira diende een deel van het Tripolisgebouw geschikt te maken als werkomgeving voor het Japanse bedrijf Nikon. Dankzij de octanten van Aldo van Eyck was de ruimte open en tegelijkertijd heeft iedere hoek intimiteit.

Project Renovatie kantoren Amsterdam

Fokkema & Partners en moriko kira architect

diens nadrukkelijke details hoeft niet te worden betreurd:
de stralende lichtheid van de slimme configuratie van
gebouwdelen komt zonder deze veel beter tot zijn recht.

.....
**moriko kira architect slaagde erin het karakter van
het plan van Aldo van Eyck afleesbaar te maken**
.....

Opdrachtgever Nikon Europe, Amsterdam
Ontwerp moriko kira architect, Amsterdam
Projectarchitect Anne Boonstra
Projectteam Farah Agarwal
Projectmanagement, bouwbegeleiding Stone 22, Rotterdam
Interieurbouwer Schalkwijk interieurbouw, Haarlem
Adviseur bouwfysica Deerns, Rijswijk
Adviseur installaties Deerns, Rijswijk
Plafonds Verwol, Opmeer
Verlichting De parallelgroep, Utrecht
Stoffering Vanvoorst, Ede
Losse inrichting PVO interieur zh, Pijnacker
Vloeroppervlakte 5200 m²
Voorlopig ontwerp februari 2012
Definitief ontwerp april 2012
Oplevering september 2012

